

Tháng 2/2013 Philippines đâm đơn kiện Trung Quốc về vịnh Biển Đông, và việc rút được báo chí quan tâm và theo dõi sát sao và do kiện Tòa sẽ ra phán quyết trong quý II/2016. Bài viết sau đây sẽ giải thích về cơ chế mà Philippines sẽ dùng để khởi kiện Trung Quốc, những nội dung đang được tòa xét xử, ý nghĩa cũng như những hậu quả của việc kiện do Philippines khởi xướng để giải tranh chấp Biển Đông.

“Tòa Trọng tài tự chức theo Phụ lục VII của Công ước Luật Biển 1982”

Cơ quan tài phán Philippines sẽ dùng trong vụ kiện này có tên là “Tòa Trọng tài tự chức theo Phụ lục VII của Công ước Luật Biển 1982 (UNCLOS)”.

UNCLOS là vịnh kiện pháp lý quốc tế quan trọng nhất về Luật Biển với 166 nước thành viên, bao gồm tất cả các bên trong tranh chấp Biển Đông. UNCLOS quy định quy trình và nghĩa vụ của các quốc gia trong việc sử dụng để đồng, thiết lập cơ sở cho các hoạt động quản lý tài nguyên, giao thông trên biển và bảo vệ môi trường. Phần XV của UNCLOS quy định về cơ chế giải quyết cho các tranh chấp liên quan đến “áp dụng và giải thích các điều khoản của Công ước”, trong đó bao gồm các biện pháp giải quyết tranh chấp qua tòa án và trọng tài. Có 4 cơ quan tài phán mà các bên có thể lựa chọn sẽ dùng là Tòa án Công lý Quốc tế (Tòa ICJ), Tòa án Quốc tế về Luật Biển (Tòa ITLOS), Tòa Trọng tài tự chức theo Phụ lục VII và Tòa Trọng tài theo Phụ lục VIII. Phán quyết của các Tòa này là chung thẩm và có giá trị bắt buộc với các bên trong tranh chấp.

Cơ chế Tòa trọng tài theo Phụ lục VII là cơ chế duy nhất cho phép một bên trong tranh chấp được đơn phương khởi kiện bên còn lại ra Tòa. Việc một bên vâng mệnh không làm cản trở hoạt động của Tòa và phán quyết vẫn có giá trị ràng buộc với các bên. Hai cơ chế khác là Tòa ICJ và Tòa ITLOS chỉ có quyền xét xử tranh chấp khi các bên trong tranh chấp cùng đồng ý ra tòa (ví dụ, năm 2011 Bangladesh và Myanmar cùng ký thỏa thuận đưa việc phân định biên giới biển giữa hai nước này ra Tòa ITLOS).

Do cả Trung Quốc và Philippines đều là thành viên UNCLOS, Trung Quốc lại không đồng ý cùng Philippines ra Tòa nên sau khi xét thấy đã đáp ứng được các điều kiện kiện về thủ tục và nội dung, Philippines đã khởi kiện Trung Quốc ra Tòa Trọng tài

từ chức theo Phụ lục VII, UNCLOS.

Nội dung khiếu kiện của Philippines

Là cơ chế của UNCLOS nên Tòa Trọng tài Phụ lục VII chỉ xử lý những vấn đề liên quan đến các điều khoản của UNCLOS. Do UNCLOS không có điều khoản giúp xác định, giải quyết vấn đề chế quyền đối với các đảo nên **Tòa Trọng tài mà Philippines sẽ dùng không thể giải quyết vấn đề chế quyền với các đảo.**

[1]

Bên cạnh đó, UNCLOS cho phép một số loại tranh chấp có thể bỏ loại trừ khiếu kiện chế giải quyết tranh chấp bằng tòa án và trọng tài. Thứ nhất là các loại tranh chấp đồng nhiên Tòa không có thẩm quyền xét xử (Điều 297), bao gồm các tranh chấp liên quan đến việc thực thi quyền chế quyền và quyền tài phán trong vùng đặc quyền kinh tế (vùng EEZ) và tranh chấp liên quan đến các hoạt động đánh bắt cá trong vùng EEZ. Thứ hai là các loại tranh chấp mà các quốc gia được quyền lựa chọn tuyên bố loại trừ ra khỏi thẩm quyền tài phán của tòa án và trọng tài (Điều 298).

Đưa vào Điều 298, năm 2006 Trung Quốc đã tuyên bố loại trừ thẩm quyền của Tòa đối với các tranh chấp liên quan đến vịnh lịch sử và các danh nghĩa lịch sử; tranh chấp liên quan đến phân định biển, và tranh chấp liên quan đến các hoạt động quân sự và các hoạt động của lực lượng chấp pháp trong lãnh vực đánh cá và nghiên cứu khoa học biển. Vì bất giải hạn trong nội dung khiếu kiện, Philippines đã phải tìm cách tránh những vấn đề trên. Cụ thể, Philippines kiện Trung Quốc 15 điểm, chia thành 3 nhóm vấn đề.

· *Thứ nhất*, Philippines yêu cầu Tòa phải nhận giá trị pháp lý của đồng nghĩa bồi của Trung Quốc.

· *Thứ hai*, Philippines yêu cầu Tòa làm rõ quy chế pháp lý của 9 thực thể, mà Trung Quốc đồng xuyên có hành động sách nhiễu xung quanh, là các “bãi cạn lúc nổi lúc chìm” (không có khi nổi tụt ra vùng biển), hoặc “đảo đá” (chỉ có 12 hải lý lãnh hải, khác với “đảo” có thêm vùng đặc quyền kinh tế 200 hải lý) .

· *Thứ ba*, Philippines yêu cầu Tòa quyết định một số hoạt động gần đây của Trung Quốc trên Biển Đông là vi phạm UNCLOS cũng như luật quốc tế nói chung về an toàn hàng hải, vi phạm nghĩa vụ báo và môi trường biển và xâm phạm quyền lợi chính đáng của Philippines trên Biển Đông và vùng đặc quyền kinh tế Philippines.

Tháng 10/2015, Tòa Trọng tài đã ra phán quyết đầu tiên về vấn đề thềm quyền, kết luận **Philippines không kiện về vấn đề chủ quyền**, chỉ 15 đề trình đầu là các “tranh chấp liên quan đến giải thích và áp dụng các điều khoản của UNCLOS”. Tòa đã phán quyết có thềm quyền với 7/15 vấn đề (chỉ yêu thuộc nhóm 2), thềm quyền với 8 vấn đề còn lại (bao gồm “đường lưỡi bò”) sẽ được quyết định trong phán quyết cuối cùng cùng với các kết luận về mặt nội dung.

Hiệu quả của kiện giữa Philippines và Trung Quốc

Mục đích chính của Philippines trong vụ kiện này, như nhiều nhà phân tích và chính ê-kíp luật sư của nước này là thu hẹp vùng tranh chấp ở Biển Đông. Theo luật quốc tế, một quốc gia có chủ quyền với một đảo, đảo đá thì sẽ có quyền với vùng biển tính từ các đảo, đảo đá đầy (nguyên tắc đất liền trên biển). Do nhiều quốc gia cùng yêu sách chủ quyền với các thềm thềm ở Biển Đông nên cũng tự cho mình có quyền với các vùng nước xung quanh. Vì vậy nên những vùng biển có yêu sách chung lớn, đặc biệt là khi các quốc gia cho rằng các thềm thềm mình yêu sách là “đảo”, có quyền có vùng đặc quyền kinh tế 200 hải lý.

Nếu 9 thềm thềm kể trên là các “đảo đá” hoặc “bãi cạn lúc nước lúc chìm”, thì bất kể chủ quyền có thuộc về nước nào, cho dù là Trung Quốc thì phạm vi thềm quyền của quốc gia đầy cũng chỉ là 12 hải lý hoặc thậm chí không có quyền gì (nếu là bãi cạn lúc nước lúc chìm). Phần biển bên ngoài ranh giới 12 hải lý đầy hoặc là vùng đặc quyền kinh tế và thậm chí dựa trên các quốc gia ven biển, hoặc là là Biển Đông - tài sản chung của nhân loại, nơi tất cả các quốc gia đều có quyền đánh cá và tự do hàng hải (xem bản đồ).

Vì sao Philippines có thể khởi kiện Trung Quốc về vịnh Biển Đông?

Thứ bảy, 09 Tháng 7 2016 16:35

